

مثنوی معنوی و پست مدرنیسم

دکتر فرزانه یوسف قنبری

(عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول)

زیبا حاتمی کیا

(کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی)

سرشناسه: یوسف قنبری، فرزانه، ۱۳۵۶-

مشخصات نشر: دزفول: اهوراقلم، ۱۳۹۵

مشخصات ظاهری: ۲۰۰ص.

شایک: ۳-۰۲۱-۴۲۶-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فہرست نویسی: فیفا

یادداشت: کتابنامه: ص ۱۹۱-۲۰۰؛ همچنین به صورت زیرنویس

موضوع: مولوی، جلال الدین محمد بن محمد، ۶۰۴-۶۷۲ ق. مثنوی — نقد و تفسیر

موضوع: مولوی، جلال الدین محمد بن محمد، ۱۲۰۷-۱۲۷۳ ق. مسنوی
Mowlavi, Jaladdin Mohammad ibn Mohammad, 1207-1273. Masnavi-- موضوع:

Criticism and Interpretation

موضوع : فراتجدد

Postmodernism : موضوع

موضوع: شعر فارسی -- قرن ۷ ق. -- تاریخ و نقد

Persian poetry--13th century--History and criticism: موضوع: تاریخ و ادبیات

شناسه افزوده: حاتم، ۱۳۵۳ -

ردہ بندی کنگرہ: ۵۱۲۱۲۰۹ PIR ۵۳۰۵۱۲۰۹

رده‌بندی دیویی:

شماره کتابشناسی ملی: ۴۱۶۵۰۹

مثنوی معنوی و پست مدرنیسم

مؤلفان: دکتر فرزانه یوسف قبری - زیبا حاتمی کیا

ناشر: اہور اقلیم

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قطع: وزیری

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۵

چاپ: پیشگام

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

شایک: ۳-۰۲۱-۴۲۶-۶۰۰-۹۷۸

یست الکترونیک:

آدرس اینترنی:

آدرس: دزفول، خیابان اکباتان، بین خ میرداماد و خ قاضی، کوچه بنفشه، پلاک ۱۹۴

شماره تماس : ۰۹۱۶۶۴۱۵۸۹۴ - ۰۶۱۴۲۳۴۹۱۳۴

ISBN: 978-600-426-021-3

ahoora.ghalam@yahoo.com

www.ahora-ghalam.ir

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱ مقدمه

فصل اول: دیباچه

۴ زندگی‌نامه مولوی

۶ مثنوی

۷ دیدگاه تربیتی مولانا در مثنوی

۸ مؤلفه‌ها و نگرش‌های تربیتی مولانا

۹ نگرش‌های جهان‌شمولی

۹ ۱- تجلی وحدت در مثنوی

۱۱ ۲- فاعلیت خداوند در جهان

۱۳ ۳- حیات و شعور هستی

۱۴ نگرش‌های معرفت‌شناختی

۱۴ ۱- معرفت‌شهودی

۱۵ ۲- عشق حقیقی

۱۶ ۳- معرفت‌استدلالی

۱۷ نگرش‌های انسان‌شناختی

۱۷ ۱- انسان و ابعاد ناسوتی و لاهوتی

۱۹ ۲- جبر و اختیار آدمی

۲۱ ۳- غفلت انسان از گوهر حقیقی خویش

۲۱ ۴- چندساحتی بودن وجود آدمی

۲۳ نگرش‌های ارزش‌شناختی

- ۱- مبدأ و مقصد همه ارزش‌ها: خداوند..... ۲۳
- ۲- ملاک ارجمندی عمل انسانی: انگیزه و نیت پشتیبان آن..... ۲۴
- نظرات تربیتی مولانا..... ۲۵
- اصطلاح پست مدرنیسم..... ۲۸
- تاریخچه مدرنیسم..... ۳۰
- مؤلفه‌های مدرنیسم..... ۳۱
- اومانیسم یا انسان‌مداری..... ۳۲
- عقل‌گرایی..... ۳۳
- تجربه‌گرایی..... ۳۴
- سکولاریزم..... ۳۵
- دستاوردهای مدرنیته..... ۳۶
- بنیانگذاران پست مدرنیسم..... ۳۷
- جریان‌های پست مدرن..... ۳۹
- عمده‌ترین شاخصه‌ها و ویژگی‌های پست مدرن..... ۳۹
- تغییر فاعل شناسایی..... ۴۰
- مخالفت با فراواقعیت‌ها و نفی کلیت‌گرایی..... ۴۰
- نیست‌انگاری و نفی متافیزیک حضور..... ۴۲
- توجه به دیگران (غیریت‌ها)..... ۴۲
- توجه به گفت‌وگو و زبان..... ۴۴
- ناباوری به اقتدار علم..... ۴۴
- حمایت از فرهنگ عامه و ضدیت با نخبه‌گرایی..... ۴۵
- مبانی فلسفی نگاه پست‌مدرنیسم به تعلیم و تربیت..... ۴۶
- مبانی هستی‌شناسی..... ۴۷

- ۱- واقعیت به مثابه یک امر برساخته ذهن و اجتماع است نه عینی ۴۷
- ۲- ماده‌گرایی ۴۸
- ۳- فلسفه اصالت زبانی ۴۸
- مبانی معرفت‌شناسی ۴۹
- ۱- توجه به امور انضمامی و ردّ عینیت‌گرایی ۵۰
- ۲- نسیت‌گرایی افراطی ۵۰
- ۳- نسیت با میناگرایی ۵۲
- ۴- نسیت با سوپرتکیویسم ۵۲
- مبانی انسان‌شناسی ۵۳
- ۱- نفی ماهیت ذات‌مشترک ۵۳
- ۲- چگونگی مسئولیت انسان ۵۴
- ۳- اعتقاد به «خود» به مثابه یک هیئت اجتماع - فرهنگی ۵۵
- ۴- انکار منزلت عقل به مثابه شاخص انسانیت ۵۵
- ۵- انسان معنایی زمینی دارد نه متافیزیکی ۵۶
- ۶- انسان محصول گفتمان ۵۷
- مبانی ارزش‌شناسی ۵۸
- ۱- کثرت‌گرایی ۵۸
- ۲- بیرون‌گرایی ۵۹
- ۳- انکار گذر از هست به باید ۵۹
- اهداف تربیتی پست‌مدرنیسم ۶۰
- نهادینه کردن کثرت‌گرایی ۶۰
- مرجعیت‌زدایی و پرهیز از جزم‌گرایی ۶۱

- آموزش برای خودسازی..... ۶۱
- اصل قرارداد آزادی‌های فردی..... ۶۲
- قداست‌زدایی..... ۶۳
- نفی مرزبندی‌تصنعی بین علوم..... ۶۴
- روش‌های تربیتی پست‌مدرنیسم..... ۶۵
- گفت‌وگو و ادل‌نظر..... ۶۵
- موقعیت‌گرایی به‌جای نظام‌گرایی..... ۶۶
- توجه‌جدلی به آموزش راه‌های..... ۶۶
- اجتناب از الگوپذیری..... ۶۷
- نقاط قوت نگاه پست‌مدرن به‌تعلیم و تربیت ارزش‌ها..... ۶۷
- انتقادهای وارد بر ضعف‌های اهداف تربیتی پست‌مدرنیسم..... ۶۸
- عدم توجه به اهداف معنوی زندگی انسان..... ۶۹
- عدم پذیرش دیگری به‌عنوان هدایت‌گر جریان تربیت..... ۶۹
- سلبی‌نگری صرف و عدم ارائه راهکار..... ۷۰
- گسیختگی و عدم انسجام..... ۷۰
- خودشکنی..... ۷۱

فصل دوم: نقد تطبیقی آموزه‌های تربیتی مثنوی و پست‌مدرنیسم

- قرباب‌ها..... ۷۴
- درون‌گرایی و باطن‌نگری..... ۷۵
- ضدیت با نخبه‌گرایی و اقتدارگرایی..... ۸۱
- کثرت‌گرایی روشی..... ۸۵
- مسئله توجه به دیگران..... ۹۰
- نسبیت‌گرایی ابزار..... ۹۷

۱۰۳	پارادوکس‌ها
۱۰۳	الگوپذیری در امر تربیت
۱۱۲	مسئله حقیقت (وحدت یا کثرت)
۱۲۰	شکاکیت
۱۲۵	فراروایت‌ها (حقایق متعالی)
۱۳۰	ماهیت و ذات مشترک
۱۳۶	مسئله اخلاق
۱۴۹	مسئله دین
۱۵۹	مسئله عقل و عزالت
۱۷۲	هویت انسان

فصل سوم: نتیجه‌گیری

۱۸۲	نتیجه‌گیری
-----	------------

فهرست منابع و مآخذ

۱۸۹	کتابنامه
۱۹۳	مقالات و مجلات
۱۹۷	پایان‌نامه‌ها
۱۹۷	سایت‌های اینترنتی
۱۹۷	منابع خارجی

مقدمه

امروزه روح آموزه‌های تربیتی پست مدرنیستی نظیر نفی الگوگرایی، نفی منابع مقتدر معرفتی، کثرت‌گرایی، دین‌گریزی و... نظام‌های تربیتی جوامع اسلامی را با چالش‌های متعددی مواجه ساخته است. اندیشه پست مدرنیسم اگرچه ریشه در خاک غرب داشته، اما این موج غربی، در محدوده جغرافیایی و قلمی خود باقی نمانده و در فضای اسلامی نیز نفوذ کرده است و این بهانه که پست مدرنیسم محصور به جهان غرب است پذیرفتنی نیست، چرا که آثار و نشانه‌های آن به خصوص در امر تعلیم و تربیت مسائل فرهنگی، در همه‌جا دیده می‌شود. بنابراین ضروری است که آموزه‌های تربیتی پست مدرنیسم را بشناسیم و به نقاط قوت و ضعف آن پی ببریم.

پژوهش حاضر در پی آن است تا با بازخوانی آرای مولانا پست مدرنیسم و با رودررو ساختن این دو دیدگاه زمینه‌ای و فرصتی برای شکل‌بندی و انجام طریقات تربیتی گذشتگان فراهم آورد.

بدون تردید جهان امروز بسیار متفاوت با فضایی است که مولانا در آن عمر خود را سپری کرده اما با این وجود مسأله دغدغه‌های درونی و درد و رنج، همواره در طول تاریخ همراه انسان بوده است. بنابراین اگرچه در ظاهر عصر ما تقرب زمانی با دوران مولانا ندارد اما از جهت دغدغه‌های ثابت و درونی که همواره در هر عصری خود را نشان می‌دهد، دوران ما نیاز بسیار به تعلیم افرادی هم‌چون مولانا دارد.

اگر در عصر حاضر انسان‌ها به مثنوی شریف توجه نشان می‌دهند به دلیل آن است که خالق آن، عارفی بزرگ و جریان‌ساز است که اندیشه‌های نابش را در شاهکار ادبی‌اش جاویدان ساخته است به طوری که هنوز هم می‌توان راهکارهایی جهت مواجهه با نیازها و مشکلات انسان امروز در رهنمون‌های فراوان آن جستجو کرد.

در این جا شایسته است به این نکته مهم توجه شود که مولانا عارفی مسلمان و رشد یافته در محیط اسلامی است بنابراین آراء و اندیشه‌های او هم نشأت گرفته از آموزه‌های این دین است؛ در حالی که دیدگاه‌های مکتب پست مدرنیسم مربوط به دهه‌های اخیر و شکل یافته در جامعه مسیحیت است. پس در این پژوهش هر گونه نقد و بررسی ادله و داعیه‌های پست مدرنیسم با سنگ محکی به نام اسلام سنجیده می‌شود.^۱

۱. لازم به ذکر است این کتاب، مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول می‌باشد.